Siamo giunti all'ottavo Cerchio e alla quarta Bolgia, dei fraudolenti: maghi e indovini, i quali sono costretti a camminare all'indietro, poiché hanno la testa con il petto rigirti, al posto delle spalle. I più famosi della storia li troviamo qui: Tiresia, Aronta, Manto, Euripilo, Michele Scotto, Guido Bonatti, Asdente e alcune fattucchiere. Virgilio descrive magnificamente la zona e le origini della sua città natale: Mantova.

Nota: "Ë", "ë "sono appena percettibili, quasi non si pronunciano;" Š ", "š" si leggono "sc" di scena.

Inferno canto XX° in campobassano

Dë nóva pena më cummienë scrivë e dà sustanza a u ventesëmë cantë dë la prima canzona, ch'è dë l'anëmë ficchiatë. Ijë m'evë già tuttë prëparatë a guardà a u funnë scupërchiatë che zë bagnavë d'u dulurusë chiagnë: e vëdivë gentë pu vallónë tunnë mënì, zittë, lagrëmannë, a passë liéntë cummë fannë lë purgëssiunë a quištu munnë. Cumm'u sguardë calattë abbasscë a lórë, mëraculusamentë m'apparènnë gentë rëvutatë ognunë tra u mussë e u piettë, kë la faccia gërata tënéva 'rrét'a lë grinë, e perciò avèanë cammënà a marciarrétë, pëcchè guardà annazë a lorë èva négatë. (15)Forz' a causa dë paralësë, z'è scumpuoštë già caccherunë; ma ijë nën vëdivë e nën credë che accusì fussë. Se Ddijë të lascia, lettorë, rëcavà u fruttë da la lettura, piensë, pë te štessë cumm'ijë putèa tëné l'uocchië assuttë, quannë, faccë cumm'a la noštra vëdivë vicinë štorta, ca u chiagnë dall'uocchië lórë tra lë pacchë culava sottë. Certë, ijë chiagnèa 'ppujjatë a nu spëronë du scuoglië tuoštë, 'ccusì ca la mija guida më dicettë:<< Purë tu cumm'e l'autë šié sciuocchë? Qua vivë la pietà, quannë è bènë morta. Chi è cchiù sciaguratë dë quillë che a u judizië dë Ddijë porta cumpassionë? Auzë la capa, auzëla, e vidë a quillë che a la višta z'aprettë la terra a lë Tebanë, mentrë tuttë alluccavënë: - Addò prëcipëtë, Anfarao? Pëcché abbandunë la guerra? E nnë la fënettë dë prëcëpëtà pu burronë fin'a Minossë che ognunë acchiappa. Guarda c'ha fattë u piéttë kë lë spallë; pëcché vulettë guardà tropp'annanzë; ku 'rrétë guarda mo e arrétë fa la vija. Guarda a Tiresia chë cagnattë sumiglianza, da quannë éva masculë, femmëna rëvëntattë, cagnannë lë cunnutatë tuttë quantë;

prima, e po', lë cummënèttë a rëvattë

(v.31)(v.40)

lë ddu' sërpientë atturcigliatë, kë la bacchetta, pëcché riavessë lë masculë fattezzë. Aronta è quillë che a la panza lë šta arretë, che 'ngopp'a lë muntë dë Luni, fatijava dë rónca, addò u Carraresë che sottë abbëtë, avettë tra lë ghianchë marmë na grotta pë casa so'; ca a vëré lë štellë e u marë nnë lë putèanë lëvà la vëduta. E chélla chë z'ammanta lë ménnë, che tu nën virë, kë lë treccë sciuotë, e arretë te' tutta la pëlósa pella, Manto éva, chë cërcattë pë tanta terrë, e po' zë fërmattë addò nascivë ijë, perciò më piacë ca më sëntissë nu pochë. (v.56)Dopë che u patrë suë murettë e vënètte serva la città dë Baco*, (*1)essa zë në jèttë pu munnë in girë. 'Ngopp'all'Italia bella cë šta nu laghë, a lë piérë dëll'Alpë chë chiurë Lamagna* (*2)'ngopp'u Tirolë*, che zë chiama Benachë* (*3)pë millë surgentë e credë dë cchiù, zë bagna, tra Garda, Val Camonica e Appenninë, dë l'acqua che a u dittë laghë rëštagna. Nu poštë šta mmiézë, làddò u trentinë paštorë*, e quillë dë Brescia, e u veronesë, (*4)putarrijënë bbënëdì, së là passassërë. Šta Peschiera, bella e forta difesa pë tëné a bada Brescianë e Bergamaschë, addò la riva attuornë cchiù scégnë. Là cummienë che tuttë quantë calë l'acqua che u Benachë 'npo' tëné, e zë fa sciumë abbasscë pë lë verdë pratë. Subbëtë che l'acqua zë mettë a corrë, no cchiù Benachë, ma Mincio zë chiama fin'a Governo*, addò carë réntr'u Po. (*5)'Nté'assai vija, ch'issë trova na chiana sottë, (v.78)addò z'allarga e zë fa paluda; e all'eštatë pu callë, a vótë, grama. Po' passannë la vergëna* crudelë, (*6)vëdettë la terra, 'mmiez'a u pantanë, senza chiantë e d'uomënë spugliata. Là, pë scappà da ogni vita umana, zë fërmattë kë lë servë suë a fa l'arta so', e campattë, e lassattë u cuorpë suë vuotë. L'uomënë che attuornë števënë sparzë zë raccugliènnë a 'llu poštë, ch'eva fortë p'u pantanë ch'u atturniavë a ogni partë. Facennë la città 'ngopp'all'ossa dë la morta*; **(7)** e pë essa che pë prima là vëvèttë, Mantua la chiamànnë senza pënzà ddu' vótë. Già dentre de gente ce ne stèa assaie,

prima che lë pazzë dë Casalodi da Pinamontë zë facessërë 'ngannà. Però tié a mmentë, ca se tu siéntë dicë ca n'auta štoria te' la terra mija, è na buscija; e pë niéntë la vërëtà >>. E ijë: << Maestrë, lë dittë tuë më so chiarë assaië, e a lorë tenghë fédë, ca l'autë pë me so carëvùnë štutatë. Ma dimmë, dë la gentë che camina, (v.103)vidë cacchérunë degnë dë nota; ca sulë quištë fériscë u pënzierë mijë >>. Allora më dicèttë: << Quillë che da lë guancë moštra la varva 'ngopp'a lë spallë scurë, évë vivë, quannë la Grecia vuota éva dë masculë, 'ccusì c'appena rëmanennë pë lë cunnëlë, nu 'nduvinë, e insiemë kë Calcantë, a Aulidë dicènnë dë taglià la corda. Euripilo zë chiamava, 'ccusì u cantë l'auta mija tragedia* a cacché partë, (*8)e tu u saië, ca buonë la šié letta tutta quanta. Quill'autë che immécë te' lë fianchë štrittë, Michele Scotto éva. che avèramèntë dë lë frodë magichë sapeva u juochë. Vidë Guido Bonatti, vidë Asdente, c'avessë vulutë fa dë cuoië e achë mo', ma a pëntirzë è tardë. Vidë lë trištë che lassannë l'achë, la spòla e u fusë, e zë facennë maghë; facènnë fatturë kë erbë e kë rëtrattë. Ma vié mo', che già šta tuccannë u cunfinë dë lë ddu faccë e tocca l' ónna sott'a Sibilia*, Cainë e lë spinë*. (9)(*10)E già iérënottë la luna fu tónna* (luna piena) tién buon'a mmentë, ca 'ntë facettë malë, chélla vóta pë la selva futa>>.

Nota: 1) Baco: città di Bacco, Tebe.
2) Lemagna: Alemagna, Germania;
3) Tirolo e Benaco o Lago di Garda;
4) pastore: vescovi, delle tre diocesi;
5) Governo: Governolo;
6)7)Manto:maga e fondatrice di Mantova;
8)Eneide;
9)Sibilia: Siviglia
10) le macchie lunari, quindi la Luna;

Accusì më parlava, e 'ntramiéntë cammënavamë . '